

Sygn. akt: III U 1045/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 maja 2015 r.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Grażyna Załęska-Bartkowiak
Protokolant:	sekretarz sądowy Emilia Kowalczyk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 maja 2015 r. w O.

sprawy z odwołania F. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.

o wartość kapitału początkowego

na skutek odwołania F. R.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P.

z dnia 10.06.2013r. **znak** (...)

orzeka:

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przelicza kapitał początkowy F. R. przy uwzględnieniu, że podstawa wymiaru kapitału początkowego w 1990r. wynosi 4.997.546zł;
2. umarza postępowanie w części dotyczącej uwzględnienia przy ustalaniu wysokości kapitału początkowego wynagrodzenia uzyskanego w Czechosłowacji od dnia 14.04.1972r. do dnia 23.06.1978r.;
3. w pozostałym zakresie oddala odwołanie.

Sygn. akt III U 1045/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10.06.2013r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. ustalił F. R. wartość kapitału początkowego.

F. R. wniósł odwołanie od powyższej decyzji. Zakwestionował podstawę wymiaru kapitału początkowego przyjętą przez ZUS za okres od dnia 14.04.1972r. do dnia 23.06.1978r., od dnia 10.07.1979r. do dnia 29.06.1984r. i od dnia 16.02.1990r. do dnia 31.12.1990r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. wniósł o oddalenie odwołania. Stwierdził, że za w/w okresy przyjął wynagrodzenie minimalne z uwagi na to, że F. R. nie wykazał, w jakiej wysokości uzyskiwał wówczas wynagrodzenie.

W toku postępowania (k.55) odwołujący zmodyfikował swe stanowisko w ten sposób, że:

- 1) cofnął odwołanie za okres od dnia 14.04.1972r. do dnia 23.06.1978r., gdy pracował w Czechosłowacji;
- 2) wniósł o przyjęcie do podstawy wymiaru kapitału wynagrodzenia, które uzyskiwał w markach za okres od dnia 10.07.1979r. do dnia 29.06.1984r. gdy pracował w NRD;
- 3) wniósł o przyjęcie zarobków zastępczych za okres 16.02.1990r.-31.12.1990r. w wysokości, które on sam otrzymywał przed wyjazdem do pracy w Czechosłowacji.

ZUS wyraził zgodę na częściowe cofnięcie odwołania, natomiast w pozostałym zakresie wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

F. R. pierwszą swą pracę podjął dnia 14.04.1972r. w Czechosłowacji. Pracował tam do dnia 23.06.1978r. ZUS zaliczył ten okres do stażu pracy i przyjął wynagrodzenie minimalne.

Następnie F. R. powrócił do Polski i podjął zatrudnienie w Zespole Elektrowni (...) w O.. Porzucił tę pracę dnia 28.06.1979r., aby wyjechać do pracy do NRD.

W NRD pracował w okresie od dnia 10.07.1979r. do dnia 29.06.1984r. Pracował tam na podstawie skierowania do pracy przez organ zatrudnienia w ramach umowy między byłymi rządami PRL i NRD. ZUS zaliczył ten okres do stażu pracy i przyjął wynagrodzenie minimalne.

Po powrocie z NRD F. R. podjął zatrudnienie w Polsce. W okresie od dnia 08.08.1988r. do dnia 03.11.1991r. pracował w (...)S. w O. jako zbrojarz. W trakcie tego zatrudnienia został skierowany przez pracodawcę do pracy eksportowej w Czechosłowacji. Wykonywał tę pracę w okresie od dnia 16.02.1990r. do dnia 31.08.1991r. również na stanowisku zbrojarza.

Sąd zważył co następuje:

W niniejszej sprawie spór dotyczył tego, czy zachodzą podstawy do uwzględnienia, innego niż minimalne, wysokości wynagrodzenia uzyskiwanego w okresach: od dnia 14.04.1972r. do dnia 23.06.1978r., od dnia 10.07.1979r. do dnia 29.06.1984r. i od dnia 16.02.1990r. do dnia 31.12.1990r.

W toku postępowania pełnomocnik odwołującego skutecznie cofnął żądanie przyjęcia innego niż minimalne wynagrodzenia za okres od dnia 14.04.1972r. do dnia 23.06.1978r., gdy odwołujący pracował w Czechosłowacji.

Sąd uznał, że cofnięcie odwołania w tym zakresie nie narusza słusznego interesu ubezpieczonego. Ani odwołujący nie przedstawił, ani Sąd z urzędu nie mógł pozyskać dokumentów, w oparciu o które możliwe byłoby obliczenie zarobków zastępczych F. R.. Wobec powyższego w oparciu o zgromadzone w sprawie dowody nie było możliwości przyjęcia wynagrodzenia w innej wysokości, aniżeli wynagrodzenie minimalne.

Dlatego w tym zakresie Sąd umorzył postępowanie na podstawie art.355§1 kpc w zw. z art.203§1 kpc w zw. z art.469 kpc

Kolejnym okresem analizowanym przez Sąd w zakresie wysokości wynagrodzenia, które stanowiłoby podstawę wymiaru kapitału początkowego, był okres od dnia 10.07.1979r. do dnia 29.06.1984r.

W tym okresie F. R. pracował w NRD. Uprzednio porzucił pracę w Zespole Elektrowni (...) w O. i następnie wyjechał do NRD. Przy rekrutacji pracowników uczestniczył (...), lecz z pisma z dnia 27.10.2014r. (k.50) jednoznacznie wynika, że nie był on pracodawcą odwołującego w tym okresie.

Ostatecznie odwołujący wnosił, aby za ten okres przyjąć do podstawy wymiaru kapitału jego wynagrodzenie, które uzyskiwał w markach niemieckich. Pełnomocnik jednoznacznie oświadczył, że nie wnosi o przyjęcie za ten okres wynagrodzenia zastępczego.

W ocenie Sądu brak było podstaw do uwzględnienia tak sprecyzowanego roszczenia.

Zgodnie z art. 25 ust.1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.Dz.U. z 2013r., poz.1440 ze zm.) - podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175, z zastrzeżeniem ust. 1a i 1b oraz art. 185.

Stosownie do art. 174 ust.3 w/w ustawy - podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 r.

Zgodnie z art.8 w/w ustawy emerytalnej - przy ustalaniu prawa do emerytury i renty oraz przy obliczaniu ich wysokości uwzględnia się okresy ubezpieczenia za granicą, jeżeli tak stanowią umowy międzynarodowe.

Natomiast art. 18 ust.1 w/w ustawy stanowi, że podstawę wymiaru emerytury lub renty dla osób posiadających okresy ubezpieczenia za granicą, o których mowa w art. 8, ustala się na zasadach określonych w art. 15-17. Zgodnie z ust. 2 przy ustalaniu kolejnych 10 lat kalendarzowych, o których mowa w art. 15 ust. 1 i 2, nie uwzględnia się lat kalendarzowych, w których ubezpieczony przez cały rok pozostawał w ubezpieczeniu za granicą. Ust. 3 stanowi z kolei, że jeżeli w ciągu 20 lat poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, zainteresowany nie był ubezpieczony w Polsce, podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zainteresowany przystąpił po raz pierwszy do ubezpieczenia za granicą.

System ubezpieczeń społecznych zakłada zatem, że podstawą wymiaru emerytury bądź renty jest przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne. Wysokość świadczenia zależy od udziału ubezpieczonego w tworzeniu funduszu ubezpieczeń społecznych. Przy ustalaniu wysokości świadczenia znaczenie ma wysokość podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe płacone w Polsce. W spornym okresie składka za odwołującego nie była odprowadzana do Polski.

Reasumując, w obecnym stanie prawnym nie można więc przyjąć do podstawy wymiaru emerytury wynagrodzenia osiąganego w walucie obcej za granicą, od którego nie były opłacane składki na polskie ubezpieczenie. Wyjątki od tej zasady przewiduje przepis § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z 01.04.1985r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent, zgodnie z którym, jeżeli w okresie z którego wynagrodzenie przyjmuje się do ustalenia podstawy wymiaru, pracownik był zatrudniony za granicą, do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się za okresy tego zatrudnienia: 1) kwoty, od których za te okresy opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne w kraju, albo 2) jeżeli okres zatrudnienia za granicą przypada przed 01.01.1991r. - kwoty wynagrodzenia przysługującego w tych okresach pracownikowi zatrudnionemu w kraju w takim samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę.

Wskazać należy, że w przedmiotowym postępowaniu odwołujący konsekwentnie wnioskował o wyliczenie kapitału początkowego z uwzględnieniem rzeczywistych zarobków jakie uzyskiwał w NRD w spornym okresie. Nie wnosił natomiast o obliczenie jego wysokości z wykorzystaniem wynagrodzenia zastępczego, unormowanego w cyt. wyżej § 10 cyt. rozporządzenia.

Odnosząc się do zakresu żądania odwołującego oraz biorąc pod uwagę treść cyt. wyżej art. 8 ustawy o emeryturach i rentach z FUS konieczne jest odniesienie się do przepisów prawa międzynarodowego. Zgodnie z przepisami umowy z

dnia 13.07.1957r. zawartej pomiędzy PRL a NRD o współpracy w dziedzinie polityki społecznej (Dz.U. z 1958r., Nr 51, poz. 246) instytucja ubezpieczeniowa państwa zamieszkania ubezpieczonego przy ustalaniu prawa do emerytury i jej wysokości uwzględnia okresy ubezpieczenia, okresy zatrudnienia oraz okresy z nimi zrównane w drugim państwie w taki sposób, jak gdyby zaistniały na terenie pierwszego państwa. Wprawdzie po wejściu w życie umowy pomiędzy RP a RFN o zabezpieczeniu społecznym z dnia 08.12.1990r. (Dz.U. Z 1991r., nr 108, poz. 468), wskazana wyżej umowa z 1957r. utraciła moc obowiązującą, ale okresy ubezpieczenia (zatrudnienia) na terytorium byłej NRD do 02.10.1990r., nadal podlegają uwzględnieniu na zasadach określonych w umowie z 1957r.

Powyższe prowadzi, zdaniem Sądu, do wniosku, że umowa międzynarodowa nie reguluje kwestii ustalania podstawy wymiaru świadczeń, w tym wypadku dla warunków powstania roszczenia i wysokości świadczenia właściwe są przepisy prawa obowiązujące w miejscu zamieszkania (vide uchwała SN z 26.05.1978r., II UZP 5/78). Postanowienia umowy obejmują bowiem wyłącznie wzajemne uwzględnianie okresów ubezpieczenia na terytorium drugiego państwa oraz przekazywanie świadczeń do państwa miejsca zamieszkania osoby uprawnionej. Wpływ tych regulacji na wysokość świadczeń uzyskiwanych w polskiej instytucji ubezpieczeniowej pochłania się w art. 8 ustawy emerytalnej, stanowiących wyjątek od postanowień art. 9 ust. 1. W konsekwencji – przez zastosowanie art. 8 ustawy, wysokość emerytury osób zatrudnionych przez pewien czas za granicą, ustalona według zasad przewidzianych z art. 53 wzrasta o 1,3 % podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych z całego okresu zatrudnienia, tak jakby przebyty został w Polsce, lecz nie ma na nią wpływu wysokość zarobków uzyskiwanych za granicą, gdyż w ustalaniu podstawy wymiaru świadczeń okresy pracy za granicą są pomijane (vide uzasadnienie wyroku SN z 24.10.2006r., II UK 98/06). Sąd Najwyższy w uzasadnieniu przywołanego wyroku wskazał, że powyższe wynika z przyjęcia w art. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych zasady terytorialności, która oznacza objęcie ubezpieczeniem z mocy prawa obywateli polskich oraz osób niebędących obywatelami polskimi z tytułu pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W szczególności zasadę tę stosuje art. 4 ust. 1 pkt 13 ustawy, przyznający status ubezpieczonego osobie podlegającej ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, określonym w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych (przed dniem wejścia w życie ustawy - ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu). Uwzględnienie zatrudnienia za granicą wymaga przełamania zasady terytorialności, a przewiduje ją m.in. art. 8 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, nakazujący przy ustalaniu prawa do emerytury i renty oraz przy obliczaniu ich wysokości uwzględniać okresy ubezpieczenia za granicą, jeżeli tak stanowią umowy międzynarodowe.

W tym miejscu przywołać też należy wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 10.12.2002r., wydany w sprawie III AUa 1409/02 (OSAB 2003/1/35, OSA 2003/5/20), gdzie Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że podstawę wymiaru emerytury lub renty ubezpieczonego, któremu przy ustalaniu prawa do tych świadczeń uwzględniono okresy ubezpieczenia za granicą – ustala się w oparciu o przepis art. 18 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej. Powyższy pogląd Sąd orzekający w przedmiotowej sprawie w pełni podziela i aprobuje.

Biorąc pod uwagę wszystkie wskazane wyżej okoliczności, w przekonaniu Sądu, brak jest podstaw do uwzględnienia przy obliczeniu kapitału początkowego F. R. rzeczywistych zarobków z okresu jego zatrudnienia w byłej NRD.

Dlatego w tym zakresie Sąd odwołanie oddalił na mocy **art.477¹⁴§1 kpc.**

Ostatnim okresem, który analizował Sąd pod kątem możliwości przyjęcia zarobków zastępczych, był okres od dnia 16.02.1990r. do dnia 31.12.1990r. Wówczas F. R. pracował w (...) w O. jako zbrojarz i został skierowany przez pracodawcę do pracy eksportowej w Czechosłowacji. Wykonywał tę pracę w okresie od dnia 16.02.1990r. do dnia 31.08.1991r. również na stanowisku zbrojarza.

Pełnomocnik odwołującego wniósł o przyjęcie za okres od dnia 16.02.1990r. do dnia 31.12.1990r. wynagrodzenia, które uzyskiwał F. R. w (...)S. w styczniu 1990r. w wysokości 405.150zł.

Sąd uznał, że roszczenie to zasługuje na uwzględnienie. Zarobki zastępcze są przyjęciem fikcji zmierzającej do ustalenia wysokości wynagrodzenia danej osoby w wysokości jak najbardziej zbliżonej do zarobków, które uzyskiwałaby, gdyby

nadal pracowała w Polsce. Dlatego w myśl §10 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z 01.04.1985r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent - jeżeli okres zatrudnienia za granicą przypada przed 01.01.1991r. – przyjmuje się kwoty wynagrodzenia przysługującego w tych okresach pracownikowi zatrudnionemu w kraju w takim samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę.

Zazwyczaj praktyka jest taka, że przyjmuje się zarobki innego pracownika, który świadczy pracę w Polsce w okresie, w którym ubezpieczony ubiegający się o przyjęcie zarobków zastępczych, pracuje za granicą. Jednakże zdaniem Sądu powoływany powyżej przepis nie wyklucza przyjęcia zarobków samego odwołującego. W ocenie Sądu zarobki osiągnęte przez F. R. bezpośrednio przed wyjazdem za granicę mogą stanowić podstawę do przyjęcia zarobków zastępczych. Odzwierciedlają bowiem zarobki pracownika zatrudnionego w kraju na stanowisku zbrojarza, a więc na stanowisku, w którym odwołujący pracował przed wyjazdem. W styczniu 1990r. F. R. przepracował pełny miesiąc, zatem wynagrodzenie to może stanowić podstawę do obliczeń w pozostałych miesiącach 1990r. Ponadto Sąd miał na uwadze, że kwota 405.150zł stanowiła wynagrodzenie zasadnicze F. R. w styczniu 1990r. Zatem należy przyjąć za pewnik, iż w pozostałych miesiącach odwołujący, gdyby pracował w Polsce, to otrzymywałby wynagrodzenie w co najmniej takiej wysokości. Sąd miał na uwadze, że gdyby odwołujący wskazał zarobki innego pracownika, to nie można wykluczyć, iż byłyby one wyższe np. na skutek uwzględnienia podwyżek, dodatków za staż pracy itp. Dlatego w ocenie Sądu roszczenie sformułowane przez odwołującego jest w pełni zasadne.

Wobec powyższego Sąd przyjął do obliczeń kwotę 405.150zł miesięcznie i za 10 miesięcy od marca do grudnia przyjął kwotę 4.051.500, a w lutym 1990r. Sąd przyjął wynagrodzenie w wysokości 175.565zł (405.150:30x13 dni lutego). Ponadto Sąd uwzględnił, że ZUS uznał odwołującemu za styczeń i luty 1990r. kwotę 770.481zł, co wynika z kalkulatora ZUS poprzedzającego wydanie zaskarżonej decyzji. Tym samym w 1990r. podstawa wymiaru kapitału początkowego wyniosła 4.997.546zł (770.481 + 175.565 + 4.051.500).

Z tych względów Sąd uznał, że zachodzą podstawy do przeliczenia kapitału początkowego F. R. według opisanych powyżej zasad na mocy art.174 ust.3 w/w ustawy.

Mając to wszystko na uwadze, na mocy **art.477¹⁴§2 kpc** Sąd zmienił w tym zakresie zaskarżoną decyzję.